

УДК 94(477)"1939/1945"(092)
DOI: 10.24919/2312-2595.2/44.188180

Оксана МЕДВІДЬ

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана, 24, вул. Івана Франка, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (oksana-medvid@bk.ru)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8777-9760>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/F-9444-2018>

Бібліографічний опис статті: Медвідь, О. (2019). Організаційна діяльність Дмитра Паліїва в роки Другої світової війни. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 2/44, 147–160. doi: 10.24919/2312-2595.2/44.188180.

ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДМИТРА ПАЛІІВА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Анотація. *Мета дослідження* – розкрити організаційну діяльність Д. Паліїва в роки Другої світової війни, охарактеризувати його значення у процесі створення І-ї Української дивізії Української національної армії. **Методологія дослідження** спирається на принципи історизму, системності, науковості, авторської об'єктивності, а також на використання загальнонаукових і спеціально-історичних методів. **Наукова новизна** полягає у дослідженні організаційної діяльності Д. Паліїва в роки Другої світової війни та його участі у творенні І-ї Української дивізії Української національної армії. **Висновки.** Д. Паліїв був однією з найвидатніших постатей в українському старшинському складі Дивізії «Галичина». Він одним із перших пішов добровольцем служити до Дивізії і у такий спосіб пропагував її реалізацію, був активним її співтворцем. Будучи керівником персонального відділу для українських старшин відділу П-а штабу «Галичина», він захищав національні інтереси українців у важких умовах окупації, проявляючи при цьому політичну відвагу й такт.

Ключові слова: Дмитро Паліїв; Друга світова війна; Дивізія «Галичина»; І-ша Українська дивізія Української національної армії; національно-визвольний рух.

Oksana MEDVID

Candidate of Historical Science, Associate Professor of the Department of History of Ukraine, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (oksana-medvid@bk.ru)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8777-9760>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/F-9444-2018>

To cite this article: Medvid, O. (2019). Orhanizatsiina diialnist Dmytra Paliiva v roky Druhoi svitovoi viiny [Dmytro Paliyiv's Organizational Activity during World War II]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 2/44, 147–160. doi: 10.24919/2312-2595.2/44.188180 [in Ukrainian].

DMYTRO PALIYIV'S ORGANIZATIONAL ACTIVITY DURING WORLD WAR II

Summary. *The purpose of the study is to shed the light on D. Paliyiv's views on the outbreak of World War II; to reveal D. Paliyiv's organizational activity in the years of World War II, to analyze his position on the formation of the Ukrainian armed forces within the German army, to characterize his importance in the process of Division's «Galychyna» creation – the First Ukrainian Division of the Ukrainian National Army. Research methodology is based on the principles of historicism, systematism, scientificity, verification, authorial objectivity, moderate narrative constructivism, and also on the use of general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special-historical (historical-genetic, historical-typological, historical systematic) methods. Scientific novelty can be traced in the research of D. Paliyiv's organizational activity during World War II and his participation in the creation of the 1st Ukrainian Division of the Ukrainian National Army. Conclusions.* D. Paliyev was one of the most prominent figures in Ukrainian senior staff of Division «Galychyna», he took an active part in the organization of the Division and establishment of the Military Directorate. He was one of the first to join the Division volunteeringly and thus promoted its implementation, was its active co-creator. Being the head of the personal department for Ukrainian heads of the P-a department of «Galychyna» headquarters, he defended national

interests of Ukrainians in difficult conditions of occupation, while showing political courage and tact. He remained faithful to his principles throughout his life and fought for the revival of an independent Ukrainian state.

Keywords: *Dmytro Paliyiv; World War II; Division «Galychyna»; the 1st Ukrainian Division of the Ukrainian National Army; national liberation movement.*

Постановка проблеми. Дмитро Паліїв був активним учасником та лідером українського праворадикального руху на західноукраїнських землях у першій половині ХХ ст. Його політичну позицію, розуміння патріотизму та служіння визвольній ідеї можна оцінити, лише зрозумівши філософію життя, яку він висловив на Першому конгресі Фронту національної єдності у вересні 1936 р. у Львові: «Служба ідеї – не почесні і не добробут. Це строге, але чесне і достойне життя. Це навіть матеріальна вбогість, але завжди випростований хребет. Такими мусять бути провідники, такими самими мусять бути фронтовики» (*І Конгрес ФНС*, 1996, с. 4). Однак в українській історичній літературі його участь у формуванні дивізії «Галичина» і Української національної армії у 1943–1944 рр. висвітлена поверхнево.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у висвітлення організаційної діяльності Д. Паліїва в роки Другої світової війни здійснило «Братство колишніх вояків 1-ї УД УНА (Українська Дивізія Української Національної Армії)», засноване 1950 р. у Мюнхені. За сприяння Головної управи Братства видано кілька десятків збірників спогадів та мемуарів колишніх вояків дивізії. Про участь Д. Паліїва в організації та діяльності Дивізії «Галичина» писали його побратими В. Верига (1985, 2002), В. Забродський (1987), Р. Крохмалюк (1978) та ін. З найновіших робіт насамперед виділимо праці львівського історика А. Боляновського. Зокрема, у його монографії «Дивізія Галичина» аналізується вишкільно-організаційна праця Дмитра Паліїва на посаді сотника і дорадника командира дивізії (Боляновський, 2000). У книзі того ж автора «Українські військові формування в Збройних силах Німеччини (1939–1945)» подано коротку біографічну довідку про Д. Паліїва, охарактеризовано його погляди щодо формування

Української національної армії у 1944 р. (Боляновський, 2003). Однак зазначені публікації далеко не вичерпують порушеної проблеми.

Мета статті – розкрити організаційну діяльність Д. Палієва в роки Другої світової війни, показати його роль у формуванні I-ї Української дивізії Української національної армії.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- висвітлити погляди Д. Палієва щодо початку Другої світової війни;
- проаналізувати його позицію щодо формування української збройної формації у складі німецької армії;
- показати участь Д. Палієва у формуванні Дивізії «Галичина» та Української національної армії.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, в ідеології Фронту національної єдності, очолюваного Д. Палієвим, переважали засади інтегрального націоналізму і застосовувалися терористично-революційні методи боротьби. Втім, лідер ФНЄ завжди виступав за поєднання легальних і нелегальних методів боротьби, проти вождівської ідеології, за відкритість і демократизм розбудови не лише Фронту і ОУН, але й України загалом.

Наприкінці 30-х рр., після окупації Німеччиною та Радянським союзом території Польщі, а водночас і західноукраїнських земель, чимало політичних лідерів, у тому числі й Д. Палієв, вірили, що у боротьбі за відновлення державної незалежності та соборності України можна розраховувати на сприяння Німеччини. Як відомо, саме Німеччина виступила за перегляд Версальської системи договорів під гаслом права націй на самовизначення.

Він сподівався, що з цієї ситуації українці можуть мати певну користь. Про це свідчить його остання стаття, опублікована пресою ФНЄ напередодні німецько-польської війни. З жалем констатуючи, що «можливість здійснення українських національних амбіцій віддалилася наслідком втягнення Советів Німеччиною до співпраці», автор застерігав українську спільноту від розпачу та пророче підсумовував: «Коли війна зачнеться, це ми знатимемо. Але коли й як вона закінчиться, того не в силі передбачити ні одна людина» (Кедрин, 1976, с. 25).

Після вступу радянських військ до Львова (вересень 1939 р.) Дмитро Палієв виїхав до с. Щавни коло Сянока, куди вже раніше вислав свою дружину з донькою. З'єднавшись з родиною, він поїхав до курортного містечка Криниця, щоб на цьому західному клаптику ще української землі працювати для рідної громади. Він запропонував створити кілька підприємств та крамниць для фінансової підтримки українців на чужині і виділення коштів на утримання новоствореного Українського Центрального Комітету у Кракові, очоленого В. Кубійовичем. Через кілька місяців у Криниці було відкрито готель «Фарис» для вихідців з Галичини, фабрику меблів «Бескид», книжкову і галантерейну крамницю, різьбарську майстерню, де працювали лише українці. Це давало їм певний прибуток, а також забезпечувало від вивозу на роботу до Німеччини (Верига, 1985, с. 47). Також Д. Палієв організував тимчасове переселення 25 тисяч дітей з Бойківщини, Лемківщини, Підгір'я й Гуцульщини, яким навесні 1942 р. загрожував голод.

Окремо слід торкнутися поглядів Д. Палієва щодо початку Другої світової війни. Коли розпочалась радянсько-німецька війна, він висловлював думку, що українці повинні взяти в ній участь не як партизани, розбиті на різні групи, а як вишколена військова одиниця (*Українські Вісти*, 1939, с. 1). Зрозуміло, що на громадських засадах було важко сформувавши таку міліарну структуру. Тому він підтримав ту частину мельниківського проводу ОУН, яка наполягала на створенні регулярної військової частини у складі німецького війська. Д. Палієв взяв активну участь в організації Дивізії і встановленні складу Військової Управи. Він не лише закликав до того, щоб здатні до військової служби українці зголошувалися до Дивізії, але й сам вступив до неї. Як Д. Палієв розумів роль Дивізії, бачимо з його реферату «Історичні досвіди», виголошеного перед старшинами-українцями Дивізії: «Одні прощали нас зі сльозами радощів в очах, бо здавали собі справу, що це зав'язок збройної сили народу, яка під час війни єдино рішає чи нарід житиме, чи він загине...» (Палієв, 1968, с. 113).

Д. Палієв уважав безрезультатною боротьбу розрізаних партизанських відділів проти добре, з військової точки зору, зорганізованої та озброєної більшовицької армії. На його думку, проти неї треба виставити свою добре вишколену та озброєну армію і «визволитись від закону вічного роздроблення, що обов'я-

зує світ повстанців-партизан». Він говорив: «Тільки раз у нашій історії вдалося спинити той трагічний процес і повстанчі загони вбгати в одне державне русло. Це вдалося Богданові Хмельницькому тому, бо він був геній, і тому, бо він зумів використати кристалізаційний осередок, яким було Запоріжжя. Але ще не вихли сльози по великім гетьмані, як процес розпорошення почався наново...» (Паліїв, 1968, с. 114). Ця теза Д. Паліїва, на нашу думку, є дискусійною, бо створену у 1942 р. УПА масово підтримувало українське населення.

На думку Д. Паліїва, творення Дивізії – це здоровий прояв у складній геополітичній ситуації, в якій опинився український народ, бо «навіть ляк бачить, що нині наше бути, або не бути стоїть не в площині повстань і партизанських загонів, але регулярних армій» (Паліїв, 1968, с. 114).

У вже згадуваній доповіді перед старшинами Дивізії сотник Д. Паліїв сказав: «Вийти з позиції бунтарів, які мають перспективу бути побитими і сидіти в кожному криміналі, без огляду на те, хто панує в краю, на позиції державної перспективи, це на правду нелегка справа... Світ Дивізії, отой наш сірий світ, світ мало ефективний, дає наді. На побіду, на ліквідацію хаосу» (Паліїв, 1968, с. 115).

Про необхідність та можливість творення української збройної сили, здатної застосовувати модерну зброю та новітню тактику і стратегію, говорилося не лише в Україні, а й в різних українських еміграційних осередках у Європі. Вперше про таку можливість було заявлено у Фінляндії в березні 1943 р. Часопис «Українець у Фінляндії» надрукував статтю під назвою «Українська народна армія». У ній було сказано: «Нарешті сповнилось! На українській землі твориться наша збройна сила». Далше стверджувалося, що «всі українці болюче відчували до тогочасну заборону творити свою армію». Згаданий часопис констатує, що «сотні тисяч українських полонених в Німеччині й Фінляндії та по всіх інших таборах майже без винятку просили прийняти їх в українські легіони» (Кедрін, 1976, с. 56).

Відступ німецької армії на Східному фронті мав для українців позитивне значення, оскільки прискорював створення української військової формації. При формуванні дивізії Український центральний комітет поставив свої вимоги: «Українська дивізія

була призначена тільки для боротьби з большевиками і була вжита тільки на східному фронті; щоб старшинський склад, назва й відзнаки дивізії були українські; щоб члени дивізії мали духовно-релігійну опіку; щоб в'язні тюрем і концентраційних таборів, зокрема старшини легіонів «Нахтігаль» і «Роланд» були амнестовані; щоб дивізія була складовою частиною вермахту; щоб родини вояків були належно матеріально забезпечені та щоб дивізія стала зав'язком української армії» (Боляновський, 2000, с. 123). Та лише частина цих умов була прийнята, оскільки дивізію формували німці.

В. Кубійович та Д. Паліїв запропонували Вехтеру склад Військової Управи (ВУ) – допоміжного органу дивізії. Він мав займатися «задоволенням культурно-освітніх потреб укомплектованої з галицьких українців військової частини й опікою над їхніми родинами» (Боляновський, 2000, с. 129).

Генерал-губернатор Галичини д-р Отто Вехтер 28 квітня 1943 р. у Львові офіційно проголосив створення Дивізії в складі німецьких збройних сил для боротьби з більшовиками. Він звернувся до населення із закликом вступати в ряди дивізії. Тоді ж голова Українського Центрального Комітету Володимир Кубійович закликав колишніх вояків Українського Галицької Армії та українську молодь вступати до лав дивізії.

Перші набори добровольців до дивізії відбулися у червні 1943 р. Станом на 2 червня 1943 р. Військова управа нараховувала 81 999 добровольців, з яких 63 тисячі у дистрикті «Галичина», а 18 999 – у дистрикті «Краків» (Верига, 1985, с. 48). Серед них було чимало досвідчених колишніх учасників українських визвольних змагань. Були також вояки з польської та радянської армій. Д. Паліїв був переконаний, що «з добровольців можна створити не одну дивізію, а цілий корпус, якщо б німці мали намір озброїти українців. Українська молодь, яка рвалася до зброї з початку радянсько-німецької війни, не мала наміру служити німцям» (Паліїв, 1968, с. 115).

Організатором національно-патріотичного вишколу був Д. Паліїв. Після закінчення курсів командирів дивізіонів у Амстердамі, він став керівником персонального відділу для українських старшин відділу П-а штабу «Галичина» (Верига, 2002, с. 143).

Згодом він проявив себе як ідеолог Дивізії, виклавши свої погляди у численних статтях, що з'явилися у галицькій пресі, а також у виданнях дивізійної психологічної служби для українських вояків. Так, у статті «Продовження» (травень 1943 р.). Паліїв ствердив, що дивізія «Галичина» стане першим кроком на шляху до відновлення державної незалежності українського народу, оскільки «під час війни тільки зорганізована збройна участь рішає, чи хтось є підметом подій та матиме право партиципувати в останньому акті» (Забродський, 1987, с. 38).

«Німці, – зазначав Д. Паліїв у статті для дивізійників під заголовком «Наші обов'язки та завдання», – дають нам змогу творити дивізію, допомагають нам в цьому фаховими силами, матеріалом, досвідом. Ми не творимо Дивізії для німців. Збройної сили вимагає від нас українська справа. Ми творимо її виключно для оборони рідного краю» (Паліїв, 1968, с. 114). Тож можна стверджувати, що «ідеологічний референт Галицької Дивізії Д. Паліїв, творив її не з прихильності до гітлерівського режиму, а навпаки – з ворожого ставлення до нього і у впевненості, що цей тоталітарний режим мусить теж програти» (Верига, 2002, с. 144).

Будучи давнім військовим і добре знаючи потреби українського вояка, Д. Паліїв наполягав, що українська Дивізія як добровільне з'єднання має моральне право висувати свої потреби, зокрема встановити духовну опіку над солдатами. З проханням призначити духівника для Дивізії звернулися до Митрополита Андрея Шептицького, який направив каноніка о. д-ра Василя Лабу духівником Дивізії (Крохмалюк, 1978, с. 234).

18 липня у Львові проходило урочисте привітання добровольців першого набору. Ректор Богословської Академії о. Йосиф Сліпий та духовенство відправили архиєрейське Богослужіння. Колишній капелан Української Галицької Армії, а тепер і духівник Дивізії о. Василь Лаба проголосив натхненну промову. Урочисті заходи продовжувалися біля театру. Заступник В. Кубійовича, голова Галицького Крайового Комітету д-р К. Панківський у своєму виступі наголосив, що українці будуть воювати проти більшовицького імперіалізму, щоб згодом стати членом європейської спільноти. На закінчення заходів митрополит Андрей Шептицький благословив дивізійників.

Улітку 1943 р. розпочався розподіл добровольців. Д. Палієв, як один з керівників верифікаційної комісії ВУ, на підставі документів з'ясував, які звання мали старшини та підстаршини раніше, рекомендував, до яких підстаршинських шкіл має іти. Відтак, 18 липня Д. Палієв разом з іншими добровольцями виїхав на чотирнадцять днів до містечка Брно у Чехії. Згодом їх було відправлено на навчання до вишкільного табору в Гайделягері.

Молоді вояки важко сприймали німецьку дисципліну та досить обмежене харчування. Слід зауважити, що для всіх новобранців, які не досягли 21-річного віку, командування виділяло т. зв. «цузаци», тобто харчові добавки. Для піднесення морального духу та поліпшення харчування батькам було дозволено щотижня відвідувати солдат. Рідні привозили домашні харчі та напої. З цього мав зиск і німецький персонал. Коли ж добровольців перевели до Нойгаммеру на Шлеську, то такі візити стали рідшими.

Д. Палієв був політичним дорадником командира Дивізії Фрайтага, перед яким наполегливо обстоював інтереси українців. На підтвердження цього наведемо кілька фактів. У жовтні 1943 р. рекрутський вишкіл у таборі Гайделягер завершився, і добровольців розподілили на подальші спеціальні курси по різних родах зброї. Створено також один курінь зенітної зброї, який перейшов на так званий «II-ий рінг» табору Гайделягер. Як згадують очевидці тих подій: «Друга сотня оберштурмфюрера Бавма збудувала перед своїми бараками велику клумбу із тризубом посередині. Коли робота була завершена, її побачив комендант сотні. Він скочив на грядку і ногами зруйнував тризуб, перетворивши його на купу глини та каміння. Варварська поведінка гітлерівці обурила всіх українців і хорунжий Кушнірук, заступник коменданта 2-ої сотні, негайно повідомив про це сотника Палієва у штабі Дивізії. Через деякий час на терені цієї сотні з'явився Д. Палієв у товаристві начальника штабу Дивізії майора Гайке. Після розмови у сотенній канцелярії оберштурмфюрер Бавм змушений був публічно вибачитися за цей вчинок. Свою поведінку він мотивував тим, що не знав, що тризуб – це український державний символ, а думав, що це якийсь комуністичний знак і тому його знищив. Зрозуміло, що ніхто йому не повірив, бо всі старшини вишкільного табору Гайделягер з цим знаком були

ознайомлені. Втім, сотник Дмитро Паліїв зробив усе можливе, щоб цей гестаповець перепросив українців і навіть визнав свою вину» (Верига, 1985, с. 49).

На закінчення вишколу Дивізії у Нойгаммері приїхав на інспекцію райхсфюрер Г. Гімmlер. З цієї нагоди відбулися показові навчання цілої Дивізії. Візит закінчився прийомом у старшинському клубі, куди запрошено і старшин-українців, але тільки вищого командування. Гімmlер виступив з промовою, в якій виклав враження від інспекції. Він уже знав, що українці невдоволені станом справ у Дивізії і тому не міг не торкнутися цієї теми. Він виголосив доповідь, в якій заявив: «Я знаю, що вам українцям не все тут подобається. Я знаю також про те, що коли я вам дав би наказ вирізати поляків, то ви б мене з вдячності носили на руках». Після цієї промови виступив сотник Д. Паліїв як речник українських старшин і Дивізії і у присутності всіх високих штабових старшин заявив: «...ми, українці, не збираємось різати поляків і не тому ми добровільно зголосилися у ряди дивізії «Галичина»... Мені доводиться із прикрістю стверджувати, що ваша політика на Сході Європи неправильна і вона до добра не веде». Треба було мати неабияку не лише військову, але й цивільну відвагу, щоб при свідках сказати Гімmlерові – одному із найвищих німецьких посадовців – таку правду (Верига, 1985, с. 50).

Наприкінці червня вояків Дивізії відправили на східний фронт, до Галичини. Про те, щоб кинути дивізію на західний фронт не було навіть мови, бо одна з передумов її творення – боротьба тільки з більшовиками. Д. Паліїв знав, що була розроблена домовленість з представниками УПА: у випадку переміщення лінії фронту на південний захід, Дивізія «Галичина» мала у повному складі приєднатися до повстанців. Командування УПА доручила двом куреням зайняти околиці Коломиї для підтримання постійного зв'язку з дивізією.

Для чіткої орієнтації Д. Паліїв наполіг, щоб усі засоби пересування, у тому числі й персональні автомобілі, а також зброя були позначені гербом Дивізії: жовтий лев на синьому тлі у формі щита.

З 28 червня 1943 р. частини Дивізії «Галичина» були перевезені з Нойгаммеру і дислоковані на залізничній станції Ожидів

на Львівщині. На початку липня вони зайняли бойові позиції під Бродами, на ділянці фронту завдовжки понад 30 км і завширшки майже 60 км. Тут було зосереджено 8 дивізій. У такий спосіб німецьке командування сподівалось зупинити наступ радянських військ. Як свідчить Д. Палієв, «на жаль, частина командирів передових частин вермахту виявилася налаштованими не на тривалу боротьбу, а на відступ до Німеччини, відчуючи себе в Галичині лише «тимчасовими гістьми» (Палієв, 1968, с. 115).

Червона армія розпочала наступ у районі Бродів 13 липня 1944 р. Дивізія «Галичина» потрапила в оточення і зазнала великих втрат. Понад 75 % старшин і стрільців загинули чи потрапили у полон. У боях під Бродами загинув Д. Палієв.

Висновки. Д. Палієв був однією з найвидатніших постатей в українському старшинському складі Дивізії «Галичина», активним учасником організації Дивізії і встановлення складу Військової Управи. Він не лише закликав до того, щоб здатні до військової служби українці зголошувалися до Дивізії, але й сам вступив до неї. Будучи керівником персонального відділу для українських старшин відділу П-а штабу «Галичина», він захищав національні інтереси українців у важких умовах окупації, проявляючи при цьому політичну відвагу й такт. Він протягом усього життя залишався вірний своїм принципам і боровся за відродження незалежної Української держави.

Джерела та література

- Андрусин, Б.І.** (1996). Питання соціальної революції у програмах ОУН – УПА – УГВР. *Друга світова війна і Україна: матеріали наукової конференції (27–28 квітня 1996 р.)*. (с. 50–53). Київ: Інститут історії України НАН України.
- Антонович, М.** (1997). Англійські дипломатичні джерела про українсько-польські взаємини на початку Другої світової війни. *Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ столітті: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (21–22 листопада 1996 р.)*. (с. 304–307). Івано-Франківськ: Плай.
- Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Колекція матеріалів родини Д. Палієва.
- Боляновський, А.** (2000). *Дивізія «Галичина». Історія*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

- Боляновський, А.** (2003). *Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945)*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
- Васів, Б.** (1991, 1 червня). Головний ідеолог СС «Галичина» Д. Паліїв. *Вільна Україна*.
- Верига, В.** (1985). Дмитро Паліїв – воїн і патріот (1896–1944). *Вісті Комбатанта*, 2, 47–51.
- Верига, В.** (2002). *Слідами батьків: нариси історії 30 полку дивізії «Галичина» – 1-ої дивізії Української Національної Армії*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
- Гунчак, Т.** (1993). *У мундирах ворога*. Київ: Час України.
- ДАЛО – Державний архів Львівської області.
- Забродський, В.** (1987). Світлої пам'яті сотник Дмитро Паліїв. *Вісті Комбатанта*, 3, 37–40.
- І Конгрес ФНС*. (1996). Львів: Б.в.
- Кедрин, І.** (1976). *Життя – події – люди: спомини і коментарі*. Нью-Йорк: Червона Калина.
- Киричук, Ю.** (2000). *Нариси з історії українського національно-визвольного руху у 40–50-х років ХХ ст.* Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка.
- Крохмалюк, Р.** (1978). *Заграва на Сході: спогади і документи з праць у військовій управі «Галичина» в 1943–1944 роках*. Торонто – Нью-Йорк: Б.в.
- Назарук, О.** (1995). *Зі Львова до Варшави. Утеча перед Совітами в пам'ятних днях 2–13 жовтня 1939 р.* Львів: Просвіта.
- Паліїв, Д.** (1968). Наші обов'язки та завдання. *Вісті Комбатанта*, 5 (36–37), 113–116. Нью-Йорк – Торонто.
- Українські Вісти*. (1939, 23 серпня).

References

- Andrusyshyn, B.I.** (1996). Pytannia sotsialnoi revoliutsii u prohramakh OUN – UPA – UHVR [The Questions of Social Revolution in OUN – UPA – UHWR Programs]. *Druha svitova viina i Ukraina: materialy naukovoï konferentsii (27–28 kvitnia 1996 r.) – World War II and Ukraine: Proceedings of the Scientific Conference (April 27–28, 1996)*. (pp. 50–53). Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Antonovych, M.** (1997). Anhliiski dyplomatychni dzherela pro ukraïnsko-polski vzaïemny na pochatku Druhoï svitovoï viiny [English Diplomatic Sources on Ukrainian-Polish Relations at the Beginning of World War II]. *Ukraïnsko-polski vidnosyny v Halychyni u XX stolitti: materialy mizhnarodnoï naukovo-praktychnoï konferentsii (21–22 lystopada*

- 1996 r.) – *Ukrainian-Polish Relations in Galicia in the Twentieth Century: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (November 21–22, 1996). (pp. 304–307). Ivano-Frankivsk: Plai [in Ukrainian].
- Arkhiv Instytutu ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. Kolektsiia materialiv rodyny D. Paliieva [Archive of the Institute of Ukrainian Studies named after I. Krypyakevych NAS of Ukraine. The Collection of materials by D. Paliyiv's family] [in Ukrainian].
- Bolianovskiy, A.** (2000). *Dyviziiia «Halychyna». Istoriiia [Division «Galychyna». History]*. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Bolianovskiy, A.** (2003). *Ukrainski viiskovi formuvannia v zbroinykh sylakh Nimechchyny (1939–1945) [Ukrainian military formations in the German Armed Forces (1939–1945)]*. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Vasiv, B.** (1991, June 1). Holovnyi ideoloh SS «Halychyna» D. Paliiv [The chief ideologist of SS «Galychyna» D. Paliyiv]. *Vilna Ukraina – Free Ukraine* [in Ukrainian].
- Veryha, V.** (1985). Dmytro Paliiv – voyn i patriot (1896–1944) [Dmytro Paliyiv – a Warrior and Patriot (1896–1944)]. *Visti Kombatanta – Combatant's News*, 2, 47–51 [in Ukrainian].
- Veryha, V.** (2002). *Slidamy batkiv: narysy istorii 30 polku dyvizii «Halychyna» – 1-oi dyvizii Ukrainskoi Natsionalnoi Armii [Following the Parents: The Essays on the History of the 30th Regiment of «Galychyna» Division – the 1st Division of the Ukrainian National Army]*. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Hunchak, T.** (1993). *U mundyrakh voroha [In the enemy's uniforms]*. Kyiv: Chas Ukrainy.
- DALO – Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti [State archive of Lviv region] [in Ukrainian].
- Zabrodskiy, V.** (1987). Svitloi pamiaty sotnyk Dmytro Paliiv [The memory of centurion Dmytro Paliyiv]. *Visti Kombatanta – Combatant's News*, 3, 37–40 [in Ukrainian].
- I Konhres Frontu natsionalnoi yednosti [The 1st Congress of the National Unity Front]*. (1996). Lviv: B.v. [in Ukrainian].
- Kedryn, I.** (1976). *Zhyttia – podii – liudy: spomyny i komentari [Life – events – people: Memories and comments]*. Niu-York: Chervona Kalyna [in Ukrainian].
- Kyrychuk, Yu.** (2000). *Narysy z istorii ukrainskoho natsionalno-vyzvolnoho rukhu u 40–50-kh rokiv XX st. [The Essays on the History of the*

Ukrainian National Liberation Movement in the 40s–50s of the XXth Century]. Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

Krokhmaliuk, R. (1978). *Zahrava na Skhodi: spohady i dokumenty z prats u viiskovii upravli «Halychyna» v 1943–1944 rokakh* [Zagrava in the East: Memories and Documents from the Work in the Galicia Military Administration in 1943–1944]. Toronto – Niu-York: B.v. [in Ukrainian].

Nazaruk, O. (1995). *Zi Lvova do Varshavy. Utecha pered Sovitamy v pamiatnykh dniakh 2–13 zhovtnia 1939 r.* [From Lviv to Warsaw. The Escape Before the Soviets in Memorable Days October 2–13, 1939]. Lviv: Prosvita [in Ukrainian].

Paliiv, D. (1968). *Nashi oboviazky ta zavdannia* [Our duties and tasks]. *Visti Kombatanta – Combatant's News*, 5 (36–37), 113–116. Niu-York – Toronto [in Ukrainian].

Ukrainski Visty [Ukrainian News]. (1939, August 23) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.11.2019